

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยกำลังพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี การพัฒนาจะสำเร็จได้ต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรคนเป็นอันดับแรก เพื่อให้ได้คนที่มีคุณภาพ มีความรู้ ทักษะ และ ค่านิยมที่ดีอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม การพัฒนากำลังคนมีหลายวิธีด้วยกัน วิธีที่ทำให้ผลอย่างชัดเจนที่สุด คือ การให้การศึกษา (ฮาร์บิสันและไมเออร์ 1964) เป็นที่ยอมรับกันในประเทศที่กำลังพัฒนาว่า การแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต้องอาศัยความก้าวหน้าทางการมัธยมศึกษาเป็นอันมาก (Kaw Swasdiphanich 1970 : 4) หากประชากรของประเทศได้รับการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างทั่วถึง ย่อมทำให้การพัฒนาประเทศบรรลุเป้าหมายง่ายขึ้น

แม้ว่าการมัธยมศึกษาของประเทศ จะได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่จำนวนนักเรียนที่เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษายังมีจำนวนไม่ถึงร้อยละ 50 ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์อัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2530 ของกองแผนงานกรมสามัญศึกษา (2530 : 1) พบว่า นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2529 รวมทั้งประเทศ เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2530 ได้รวมร้อยละ 41.32 และเมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า มีจังหวัดในส่วนภูมิภาคมากกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศ (40 จังหวัด) อัตราการเรียนต่อต่ำกว่าร้อยละ 41 ซึ่งมีนิสัยของอัตราการเรียนต่ออยู่ในช่วงร้อยละ 20.21 ถึง 40.67 แสดงว่าจังหวัดที่นักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ไม่ได้เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาในระบบโรงเรียนมีประมาณร้อยละ 60-80 จะเห็นว่า มีจำนวนจังหวัดที่นักเรียนจบประถมศึกษาแล้ว ไม่ได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาเกินกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศ จากการวิจัยเพื่อวางแผนการรับนักเรียน ปีการศึกษา 2531 ของกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า สาเหตุสำคัญที่นักเรียนไม่ได้เรียนต่อ คือ ความยากจน และยังมีสาเหตุอื่นที่สำคัญในอันดับรอง ๆ ลงไปคือ ผู้ปกครองต้องการให้บุตรหลานไปช่วยทำมาหากิน นักเรียน

เรียนอ่อน เห็นว่าผู้ที่จบการศึกษาสูง ๆ แล้วไม่มีงานทำ และโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ไกล (ปลัด
กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน กองแผนงาน 2531)

การบวชเรียน เป็นพระภิกษุหรือสามเณร เป็นช่องทางหนึ่งของผู้ด้อยโอกาสทาง
การศึกษาที่จะผลักดันฐานะตนให้สูงขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ ปราณี ฐิติวัฒนา
(2521) ได้ศึกษา เรื่องการเคลื่อนที่ทางสังคมของพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย (มจร.) ตัวอย่างประชากรคือ พระนิสิตที่เข้ามาศึกษาใน มจร. ระหว่างปี พ.ศ.
2506 - 2515 จำนวน 2,015 รูป พบว่า พระนิสิตมีบิดามารดาเป็นชาวนา ร้อยละ 93.6

การศึกษาโรงเรียนประเภทพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในระบบ
โรงเรียน ที่มีนักเรียนเป็นพระภิกษุและสามเณร ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยม
ศึกษาตอนปลาย กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2514 เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.
2514 ให้โรงเรียนประเภทนี้สังกัดกรมการศาสนา การศึกษาตามระเบียบนี้ เป็นการศึกษา
ประยุกต์ มีจุดมุ่งหมายให้พระภิกษุสามเณรที่สมัครเข้าเรียน ได้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม
ควบคู่กันไป หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กำหนดวิชาที่พระภิกษุสามเณร
จะได้รับการศึกษา แบ่งเป็น 9 หมวดวิชา คือ หมวดภาษาบาลี หมวดพระธรรมวินัย หมวด
ศาสนปฏิบัติ หมวดภาษาไทย หมวดภาษาอังกฤษ หมวดสังคมศึกษา หมวดสุขศึกษา หมวด
วิทยาศาสตร์ และหมวดคณิตศาสตร์ ทั้งนี้เลือกเฉพาะที่เหมาะสมแก่ภาวะพระภิกษุสามเณรและ
เท่าที่จำเป็นแก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนา แม้การศึกษาหลักสูตรนี้จะเป็นการศึกษาฝ่ายสงฆ์ แต่
ผู้สอบไล่ได้จะได้ศักดิ์และสิทธิ์เท่ากับการศึกษาทางฝ่ายบ้านเมืองทุกประการ ในแต่ละปีการศึกษา
มีพระภิกษุสามเณร ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวนประมาณ
20,000 รูป กระจายอยู่ในโรงเรียนประเภทนี้ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพิ่มขึ้นทุกปี
จนกระทั่งปัจจุบัน (ปีการศึกษา 2531) มีจำนวนโรงเรียนที่เปิดทำการสอน 102 โรงเรียน (ดู
ข้อมูลในตารางที่ 1 ประกอบ)

ตารางที่ 1 จำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียน โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตั้งแต่ ปีการศึกษา 2527-2531

ปีการศึกษา	จำนวนโรงเรียน	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน
2527	90	1,405	22,542
2528	97	1,491	24,234
2529	95	1,545	25,750
2530	101	2,118	19,738
2531	102	2,125	18,987

ที่มา : แผนกศาสนศึกษา กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนอีกประเภทหนึ่งที่ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษา ให้ประชากรของประเทศได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวนมากพอสมควร และจากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่มีผู้ใดหรือหน่วยงานใด ที่ศึกษาตัวแปร ที่เป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อย่างไรก็ตาม นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งใช้หลักสูตรเดียวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำไว้ 2 เรื่อง คือเรื่อง องค์ประกอบบางประการที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา (2523) และเรื่องประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษา (2530) ซึ่งงานวิจัยดังกล่าว ได้ศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาไว้ด้วย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่คาดว่า เป็นองค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะได้ข้อเสนอแนะที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมหรือพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไม่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ว่า พระภิกษุสามเณร ควรจะเรียนวิชาการฝ่ายโลกหรือไม่ แต่ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า เมื่อพระภิกษุสามเณรเรียนหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ อันเป็นวิชาสามัญศึกษา (หรือวิชาการฝ่ายโลกนี้) แล้ว จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอย่างไร มีตัวแปรที่สำคัญอะไรบ้าง ที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

จากการศึกษาของบิโนสัน (Binson) อ้างใน Karl Carrion (1972 : 338 - 404) ลิลลา (1963 : 153) พบว่า สถิติปัญญามีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .10 ถึง .70 และบริดเลย์อ้างใน Karl Carrison (1956 : 9-94) มาลี ชุมเพ็ญ (2514 : 67) สุปรีชา ทาล่าเจียก (2522 : 43) สุวิมล ว่องวาณิช (2522 : 60) ซึ่งพบว่าสถิติปัญญามีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .28 ถึง .60 ส่วนในระดับอุดมศึกษาได้ผลสรุปไม่แน่นอน จันท์ คิยะวงศ์ (2528 : 106) พบว่า สถิติปัญญามีความสัมพันธ์ทางบวก ($r = .14$) กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ รัตนา ดวงแก้ว (2527 : 45) พบว่า สถิติปัญญากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่มีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่าสถิติปัญญามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

1. สถิติปัญญา น่าจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนพระภิกษุสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากการศึกษาของมาร์แชล (1960 : 1100) เฟดเดอร์ (1968 : 29-37) เลแมน (1967 : 1134-1141) พรณกิตา ตั้งอุทัยศักดิ์ (1975 : 3420-3461) นิสเพลิน เขียวหวาน (2529 : 99-106) ศึกษาการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัย ด้วยความรู้เดิม คือ คะแนนเฉลี่ยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายร่วมกับตัวพยากรณ์อื่น ๆ พบว่า ความรู้เดิมพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดีที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อที่ 2 ดังนี้

2. ความรู้เดิม น่าจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนพระภิกษุ สามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากการศึกษาของเบนดิก (Bendig 1958 : 119-120) ไมเลอร์ (Myer 1965 : 355-363) อนันต์ จันทร์ทวี (2524 : 97-98) และ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2528 : 44-47) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .22 ถึง .72 ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานอีกว่า

3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ น่าจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของการเรียน ของนักเรียน พระภิกษุสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากการศึกษาของบราวน์และโฮลต์แมน (Brown and Holtzman 1958 : 214-217) นภาพร เมษรักษา (2515 : 87-91) และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2528 : 44-45) พบว่า นิสัยในการเรียนและทัศนคติในการเรียน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .16 ถึง .61 ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานข้อต่อไปว่า

4. นิสัยและทัศนคติในการเรียน น่าจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนพระภิกษุสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากการศึกษาของคอสเตอร์ (Coster 1959 : 50-62) พบว่า การศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา บิดเวลล์ (Bidwell 1967 : 359-362) พบว่าในสังคมอเมริการฐานะทางสังคมของครอบครัวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนของบุตร ไวท์และบีอัน (Wright and Bean 1974 : 277-283) พบว่า ตัวแปรที่แสดงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม มีความสัมพันธ์ต่อกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพบอีกว่า อาชีพของบิดาได้แก่อาชีพที่ต้องใช้ทักษะและอาชีพที่ไม่ต้องใช้ทักษะ สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตชั้นปีที่ 1 ได้ดีกว่าอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัวและอาชีพที่ต้องใช้

วิชาชีพ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2523, 2530) พบว่าตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมได้แก่ อาชีพของบิดาและมารดา การศึกษาของบิดาและมารดา เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปโรงเรียน สภาพแวดล้อมทางการศึกษาได้แก่สาเหตุของการขาดเรียน และการมีผู้ช่วยเหลือในการทำการบ้าน ตลอดจนอายุ และเพศ เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และตัวแปรบางตัวมีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนด้วย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนพระภิกษุสามเณร ซึ่งมีการดำรงชีวิตแตกต่างไปจากฆราวาสวิสัย เลี้ยงชีพด้วยการบิณฑบาตและอาศัยปัจจัย 4 จากชาวบ้านผู้มีศรัทธาบริจาคให้ ด้วยการทำบุญ โอกาสที่จะได้รับปัจจัยของพระภิกษุและสามเณรมีความแตกต่างกัน อายุของพระภิกษุและสามเณรแตกต่างกัน ถึงแม้การบวชแล้วสมัครเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จะเป็นการประหยัดค่าครองชีพกว่าการเรียนอย่างฆราวาส แต่นักเรียนพระภิกษุสามเณรต้องเสียค่าบำรุงการศึกษา และจัดหาหนังสือแบบเรียน และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนด้วยตนเอง การเดินทางของพระภิกษุสามเณรด้วยรถประจำทาง ลำบากกว่านักเรียนที่เป็นฆราวาส จากเหตุผลดังกล่าวและผลการวิจัยของโคสเตอร์ บิดเวลล์ ไรท์และบีน และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานของการวิจัย ข้อต่อไปดังนี้

5. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพทางการศึกษา อายุและสถานภาพของนักบวช น่าจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระภิกษุสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากการศึกษา ของไทเลอร์ (1961 : 195) บอลเลอร์ (1968) นีฟ และสเตราด์ (1959 : 117-120) พบว่าสถิติปัญหาก็ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณตั้งแต่ .40 ถึง .60 มาแชล (1960 : 1100) เฟดเดอร์ (1968 : 29-37) เลแมน (1967 : 1134 : 1141) และพรรมทิพา ตั้งอุทัยศักดิ์ (1975 : 3460-3461) พบว่า ความรู้เดิมเป็นตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด ในการพยากรณ์ผลการสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ยูจิ้น (1969 : 3876-A) อนันต์ จันทร์ทวี (2524 : 97-98) และไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2529 : 44-47) พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีส่วนร่วมในการพยากรณ์สัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย แมดดอกซ์ (Maddox 1963 : 9) พบว่า องค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางสติปัญญา ร้อยละ 50 ถึง 60 ประสิทธิภาพ และ นิสัย

ในการเรียนร้อยละ 30 ถึง 40 โอกาสและสิ่งแวดล้อมร้อยละ 10 ถึง 15 แคลินเกรน (Lingren 1969) เห็นว่า ความสำเร็จในการเรียนขึ้นกับนิสัยในการเรียนที่ร้อยละ 33 ความสนใจในการเรียนร้อยละ 25 สติปัญญาร้อยละ 15 ที่เหลือขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น สุวิมล ว่องวาณิช (2522 : 59-62) จันทร์ ดิษะวงศ์ (2529 : 44-45) พบว่านิสัยและทัศนคติในการเรียนมีส่วนร่วมในการอธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย ไรท์และบีน (Wright and Bean 1974 : 274-283) พบว่า รายได้ของครอบครัว ซึ่งเป็นตัวแทนของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นตัวพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยได้ดีที่สุด สุรเดช ปนาทกุล (2520 : 49-50) พบว่า อายุ เพศ อาชีพ รายได้ ศาสนา และการพูดและฟังภาษาไทยกลาง มีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาผู้ใหญ่ จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้และผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2533, 2530) ดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงตั้งสันนิษฐานข้อสุดท้ายว่า

6. องค์ประกอบด้านคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียนและภูมิหลังของนักเรียนเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ภูมิหลังเกี่ยวกับ สภาพทางการศึกษา น่าจะมีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพระภิกษุสามเณร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเกี่ยวกับตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ทั้งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2531 จากโรงเรียนประเภทนี้ทั้งหมด 6 โรงเรียน ตัวอย่างประชากรนักเรียนพระภิกษุสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมด 145 รูป และตัวอย่างประชากรนักเรียนพระภิกษุสามเณรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 307 รูป

2. ตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาความสัมพันธ์ และการส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มี 3 กลุ่ม คือ คุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียน ภูมิหลังเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม และภูมิหลังเกี่ยวกับสภาพทางการศึกษา

2.1 กลุ่มตัวแปรด้านคุณลักษณะส่วนตัวของนักเรียนประกอบด้วยสติปัญญา ๓ ทรงจูงใจ ไม่สัมฤทธิ์และนิสัยและทัศนคติในการเรียน อายุ และสถานภาพของนักบวช

2.2 กลุ่มตัวแปรด้านภูมิหลังเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมประกอบด้วยการศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดา อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา จำนวนเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปโรงเรียน การสนับสนุนเงินเป็นค่าบำรุงการศึกษาและความเพียงพอของหนังสือแบบเรียน

2.3 กลุ่มตัวแปรด้านภูมิหลังเกี่ยวกับสภาพทางการศึกษา ประกอบด้วย ความรู้เดิม และจำนวนวันที่ขาดเรียน

3. ตัวแปรตาม คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แยกเป็น 2 อย่าง คือ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์วิชาสามัญ 4 วิชา ได้แก่ วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทยและความรู้พื้นฐานทางสังคม

3.2 ผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการมี 2 อย่าง คือ ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาและทัศนคติต่อการทำงานอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียนมัธยมศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสร้างขึ้นมีคุณภาพเชื่อถือได้
2. การวัดและประเมินผลของทุกโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัยอยู่ในระดับที่เชื่อถือได้
3. การให้ระดับคะแนน (เกรด) ที่ผู้สอนให้กับนักเรียนในแต่ละภาคเรียนมีความคงที่แน่นอน
4. นักเรียนตอบแบบสอบวัดเช่าวัดปัญหา แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกฉบับด้วยความตั้งใจและเต็มกำลังความสามารถ
5. นักเรียนทุกรูปตอบแบบสอบถามความคิดเห็น และแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติในการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้วยความเต็มใจ และ ตรงตามความเป็นจริง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาสังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเปิดสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรประยุกต์ที่มีโครงสร้างหลักสูตรเหมือนกับหลักสูตร

มัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ซึ่งเป็นหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่เป็นพระภิกษุและสามเณรในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ มีจุดมุ่งหมายให้พระภิกษุและสามเณรได้เรียนวิชาการทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ยึดวิชาบาลีศึกษาอันเป็นวิชาทางพุทธศาสนาเป็นแกนในการจัดโปรแกรมการเรียน และเลือกวิชาสามัญเฉพาะวิชาที่เหมาะสมกับภาวะของพระภิกษุและสามเณร และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย มาประกอบกันเป็นหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

นักเรียนพระภิกษุสามเณร หมายถึงนักเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งชนิดที่เป็นวิชาการ และผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ

ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Cognitive Achievement) หมายถึง ความสำเร็จหรือความสามารถในการเรียนที่ต้องอาศัยทักษะ หรือมีเจตจำนงที่ต้องอาศัยความรู้ในวิชาใดวิชาหนึ่ง โดยเฉพาะ และเป็นความรู้ที่ได้รับหรือทักษะที่เจริญขึ้น โดยการเรียนวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียน ในการวิจัยครั้งนี้พิจารณาจากคะแนนการตอบแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสร้างขึ้น ประกอบด้วย แบบสอบถามผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ และความรู้พื้นฐานทางสังคม

ผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ใช่วิชาการ (Noncognitive achievement) หมายถึงความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษา ด้านทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ และความซาบซึ้งในการวิจัยครั้งนี้ พิจารณาจากคะแนนจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ และทัศนคติต่องานอาชีพของนักเรียนมัธยมศึกษา โดยที่ลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา แยกเป็น 9 ด้าน ดังนี้คือ ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความเมตตา กรุณา ความสามัคคีในหมู่คณะ และความอดทนหรืออดทนเห็น

สถานภาพของนักบวช หมายถึง สถานะของนักบวชในพระพุทธศาสนา มี ภิกษุ

ภิกษุสี่ สามเณรและสามเณรี ปัจจุบันนักฆราวาสหญิงไม่มี ในการวิจัยครั้งนี้จึงหมายถึง เฉพาะ พระภิกษุและสามเณร

การศึกษาสูงสุดของบิดาและมารดา หมายถึง ระดับการศึกษาที่เรียนสำเร็จ แยก เป็นไม่ได้รับการศึกษาหรือเรียนไม่จบชั้นประถมศึกษา จบประถมศึกษา จบมัธยมศึกษา และจบ สูงกว่ามัธยมศึกษา

อาชีพของบิดาและมารดา หมายถึง อาชีพหลักของบิดาและอาชีพหลักของมารดา แยกตามวิธีการ จำแนกในแบบสำรวจข้อมูลส่วนตัวนักเรียนที่สมัครสอบเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ของทบวงมหาวิทยาลัย ดังนี้คือ

ข้าราชการ หมายถึง ข้าราชการ ลูกจ้างรัฐบาล ข้าราชการบำนาญ

รัฐวิสาหกิจ หมายถึง พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ

รับจ้าง หมายถึง ลูกจ้างในบริษัทเอกชน ร้านค้า ตลอดจนสถานธุรกิจเอกชนอื่น ๆ

ค้าขาย หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพอิสระทั้งในด้านการขายสินค้ารวมทั้งการค้าขาย เล็ก ๆ น้อย ๆ

เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพในการทำนา ทำไร่ ทำสวน การเลี้ยงสัตว์ หรือการประมง

อื่น ๆ หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกจากที่กล่าว รวมถึงผู้ถึงแก่กรรมหรือ อยู่บ้านเฉย ๆ

สติปัญญา หมายถึง ความสามารถทางสมองของนักเรียน ซึ่งวัดเป็นคะแนนได้จาก แบบสอบวัดเชาวน์ปัญญา "แมทริชส์ก้ำวหน้ามาตรฐาน" (Standard Progressive Matrecies) ของเจ ซี ราเวน (J.C. Raven 1960 : 1-11) ซึ่งเขาแปลผลคะแนนจัดเป็น ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไคล์กำหนดความหมายไว้ดังนี้

เกรด 1 หรือ "ฉลาดมาก" (intellectually superior) หมายถึงตำแหน่ง เปอร์เซ็นต์ไคล์ที่ 95 ขึ้นไป

เกรด 2 หรือ "สูงกว่าค่าเฉลี่ย" (definitely above the average intellectual capacity) หมายถึงได้คะแนนตรงกับตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไคล์ที่ 75 หรือสูงกว่า

เกรด 2 (บวก) หมายถึงคะแนนตรงกับตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไคล์ที่ 90 หรือสูงกว่า

เกรด 3 หรือ "ปานกลาง" (intellectually average) หมายถึงคะแนนที่ตรงกับตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ระหว่างเปอร์เซ็นต์ที่ 25 กับเปอร์เซ็นต์ที่ 75

เกรด 3 (บวก) หมายถึงคะแนนที่ตรงกับตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ที่ 50 ขึ้นไป

เกรด 3 (ลบ) หมายถึงคะแนนที่ตรงกับตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ที่ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ที่ 50

เกรด 4 หรือ "ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย" (definitely below average in intellectual capacity) หมายถึงคะแนนที่ตรงกับเปอร์เซ็นต์ที่ 25 หรือต่ำกว่า

เกรด 4 (ลบ) หมายถึงคะแนนที่ตรงกับเปอร์เซ็นต์ที่ 10 หรือต่ำกว่า

เกรด 5 หรือ "อ่อน" (intellectually defective) หมายถึงคะแนนที่ตรงกับเปอร์เซ็นต์ที่ 5 หรือต่ำกว่า

ระดับสติปัญญาดังกล่าว ราว ๖๖ ล้านคนสร้างไว้เป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับคนอังกฤษที่นำมาใช้สำหรับคนไทยด้วยความเชื่อว่า แบบสอบนี้สร้างขึ้นจากทฤษฎีทางสติปัญญาของสเปียร์แมนที่ว่าด้วยองค์ประกอบสมรรถภาพทางสมองทั่วไป (g-factor) ย่อมเชื่อได้ว่า ไม่ว่าคนชาติใดก็ตาม ย่อมจะมีสมรรถภาพสมอง ที่มีได้เกิดจากการเรียนรู้และมีได้แตกต่างกันเพราะเชื้อชาติหรือวัฒนธรรมจึงสามารถใช้เกณฑ์นี้ได้กับคนทุกชาติทุกภาษา

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ สติปัญญา แทนด้วยตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ของคะแนนสติปัญญา ซึ่งเป็นตัวแปรต่อเนื่อง มีพิสัยตั้งแต่ 1 ถึง 99

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จ และเกิดความเชี่ยวชาญในงานที่ยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความรู้สึกที่ต้องการชัยชนะในการแข่งขันหรือดีเด่นกว่าคนอื่น ๆ อาจสังเกตเห็นได้จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง มักเป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง ชอบเป็นผู้นำและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถวัดเป็นคะแนนได้จาก แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นิสัยและทัศนคติในการเรียน หมายถึง คะแนนรวมของนิสัยในการเรียนและทัศนคติในการเรียน วัดได้จากแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติในการเรียนที่ ขจรสุดา เหล็กเพชร(2521) และ ศรีสมร พุ่มสะอาด(2522) พัฒนารึ้นจากแบบสำรวจนิสัยและทัศนคติในการเรียนของ บราวน์และโฮลท์แมน(Brown and Holtman) มีจำนวน 100 ข้อ คะแนนรวม 500 คะแนน

จำนวนพี่น้องร่วมบิดามารดา หมายถึง จำนวนพี่น้องทั้งหมดรวมทั้งตัวของนักเรียน

ด้วย ที่เกิดจากบิดาและมารดาเดียวกัน

เวลาที่ใช้ในการเดินทาง หมายถึง เวลาที่นักเรียนพระภิกษุสามเณรใช้ในการเดินทางจากวัดที่พักอาศัยไปยังโรงเรียน ที่เรียนอยู่ ใช้หน่วยวัดเวลาเป็นนาที

จำนวนวันที่ขาดเรียน หมายถึง จำนวนวันที่นักเรียนขาดเรียนทั้งหมดในเวลา 1 ปีการศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ จัดแบ่งช่วงเวลาของจำนวนวันที่ขาดเรียนเป็นดังนี้ ไม่ขาดเรียนเลย ขาดเรียน 1-5 วัน ขาดเรียน 6-10 วัน ขาดเรียน 11-15 วัน และขาดเรียนมากกว่า 15 วัน

ความเพียงพอของหนังสือเรียน หมายถึง ความเพียงพอของหนังสือเรียนและอุปกรณ์เครื่องใช้ในการเรียน เช่น ปากกา ดินสอ เป็นต้น ซึ่งเป็นของส่วนตัวที่จำเป็นต้องมีของนักเรียนแต่ละคน ในการวิจัยครั้งนี้จัดแบ่งความเพียงพอเป็น 3 ระดับ คือ มีเพียงพอ มีบ้างแต่ไม่ครบ และขาดแคลน

ความรู้เดิม หมายถึง ระดับคะแนนของวิชาต่าง ๆ ในชั้นเรียนที่ผ่านมา ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม 4 ภาคเรียนนับตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงภาคเรียนที่ 2 ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนับตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จนถึงภาคเรียนที่ 2 ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำหรับตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยอาจทำให้ได้แนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์
2. ให้ข้อมูลสำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง อาจใช้เป็นประโยชน์ในการพิจารณา วางแผนปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษาประเภทโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
3. เป็นแนวทางในการวิจัยในอนาคต ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา